

Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2015

Hrvatska

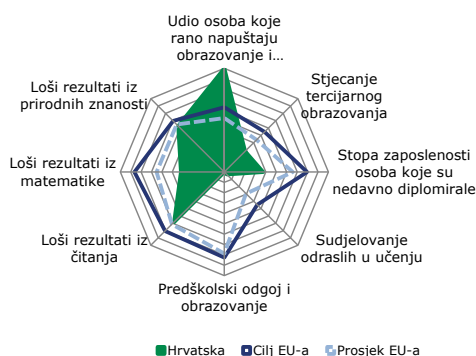
HRVATSKA

1. Ključni pokazatelji i referentne vrijednosti

			Hrvatska		Prosjeak EU-a	
			2011.	2014.	2011.	2014.
Obrazovno siromaštvo i smanjivanje potrošnje: izazovi za obrazovni sektor						
Udio 15-godišnjaka s lošim rezultatima:	Čitanje	•	:	18,7% ¹²	:	17,8% ¹²
	Matematika	•	:	29,9% ¹²	:	22,1% ¹²
	Prirodne znanosti	•	:	17,3% ¹²	:	16,6% ¹²
Ulaganja u obrazovanje	Javni rashodi za obrazovanje kao postotak BDP-a		4,9%	5,1% ¹³	5,1%	5,0% ¹³
	Javni rashodi za obrazovanje kao udio u ukupnim javnim rashodima		10,5%	11,2% ¹³	10,5%	10,3% ¹³
Razina stečenog obrazovanja mladih u Europi						
Udio osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (dobna skupina 18 – 24 godine)	Muškarci		5,9%	3,1% ^u	15,2%	12,7%
	Žene		4,0%	2,3% ^u	11,5%	9,5%
	Ukupno	•	5,0%	2,7% ^u	13,4%	11,1%
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (dobna skupina 30 – 34 godine)	Muškarci		19,5%	25,6%	31,0%	33,6%
	Žene		28,5%	39,0%	38,7%	42,3%
	Ukupno	•	23,9%	32,2%	34,8%	37,9%
Poluge na razini politike za uključivost, kvalitetu i mjerodavnost						
Predškolski odgoj i obrazovanje (od 4. godine do dobi početka obveznog školovanja)		•	71,0%	71,4% ¹³	93,2%	93,9% ¹³
Sudjelovanje profesora u osposobljavanju	Bilo koja tema (ukupno)		:	96,8% ¹³	:	84,6% ¹³
	Obrazovanje djece s posebnim potrebama		:	46,1% ¹³	:	32,4% ¹³
	Višekulturna okolina		:	9,1% ¹³	:	13,2% ¹³
	Informatičke vještine za poučavanje		:	58,2% ¹³	:	51,0% ¹³
Učenje stranih jezika	Udio učenika razine ISCED 2 koji uče dva ili više stranih jezika		50,0%	51,8% ¹²	63,0%	: ¹²
Udio učenika razine ISCED 3 u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO)			71,5%	71,1% ¹³	50,4%	48,9% ¹³
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale prema stečenom obrazovanju (osobe između 20 i 24 godine koje su napustile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine)	ISCED 3 – 4		56,8%	47,3%	71,3%	70,8%
	ISCED 5 – 8		68,5%	72,2%	82,5%	80,5%
	ISCED 3 – 8 (ukupno)	•	62,7%	62,0%	77,1%	76,1%
Obrazovna mobilnost	Dolazna mobilnost osoba koje su nedavno diplomirale (prvostupnici)		:	: ¹³	:	: ¹³
	Dolazna mobilnost osoba koje su nedavno diplomirale (magistri)		:	: ¹³	:	: ¹³
Sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom učenju (dobna skupina 25 – 64 godine)	ISCED 0 – 8 (ukupno)	•	2,6%	2,5%	8,9%	10,7%

Izvori: Eurostat (LFS, UOE, GFS); OECD (PISA, TALIS). Napomene: • Referentna vrijednosti ET 2020; podaci se odnose na ponderirani prosjek EU-a, kojim je obuhvaćen različiti broj država članica ovisno o izvoru; p=prekid u vremenskoj seriji, d=definicija se razlikuje, o= okvirno, n= nepouzdanost, ¹²= 2012., ¹³= 2013. Daljnje informacije nalaze se u odgovarajućem odjeljku Sveska 1. (ec.europa.eu/education/monitor).

Slika 1.: Položaj u odnosu na najbolje (vanjski prsten) i najlošije rezultate (središte)

Izvor: Izračuni Glavne uprave za obrazovanje i kulturu koji se temelje na podacima Eurostata (LFS 2014. i UOE 2013.) i OECD-a (PISA 2012., TALIS 2013). Napomena: svi rezultati raspoređeni su između najveće (najbolji rezultati prikazani su u vanjskom prstenu) i najmanje vrijednosti (najlošiji rezultati prikazani su u središtu slike).

2. Glavne prednosti i izazovi

Glavne su prednosti hrvatskog sustava obrazovanja i osposobljavanja niska stopa ranog napuštanja školovanja i visoka stopa nastavka školovanja nakon srednje strukovne škole. Pozitivne promjene u zemlji uključuju donošenje sveobuhvatne Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, koja će biti glavni pokretač reformi u nadolazećim godinama. U strategiji se dubinski ocjenjuje stanje hrvatskog obrazovnog sustava i uspostavlja se ambiciozan program za poboljšanje obrazovnih rezultata u svim obrazovnim sektorima.

Hrvatski obrazovni sustav istovremeno se suočava sa znatnim brojem izazova. Oni uključuju poboljšanje obrazovnih rezultata u matematici u osnovnim i srednjim školama, modernizaciju početnih nastavnih programa za strukovno obrazovanje u skladu s potrebama na tržištu rada te povećanje pristupa visokom obrazovanju i smanjenje stope odustajanja od studija. Daljnji se problemi javljaju prije i nakon obveznog obrazovanja i uključuju nisku stopu sudjelovanja u predškolskom odgoju i obrazovanju te u cjeloživotnom učenju. Hrvatska se suočava i sa znatnim strukturnim problemima u smislu nedovoljnih kapaciteta u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja i nedovoljno zakonski uređena sustava obrazovanja odraslih za kojeg se izdvajaju nedostatna financijska sredstva.

3. Ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje

Hrvatski BDP smanjio se za 12,5 % od početka gospodarske krize 2008. Iako su se rashodi opće države za obrazovanje kao udio u BDP-u postupno povećavali s 4,7 % BDP-a 2007. na 5,1 % BDP-a 2013., što je malo iznad prosjeka EU-a koji je 2013. iznosio 5,0 %, ukupni rashodi smanjivali su se.¹ Posljednjih pet godina ukupni iznos javnog financiranja visokog obrazovanja smanjio se za 5 – 10 % (PL4SD 2014., str. 28.).

Europska komisija pokrenula je 2014. postupak za zaustavljanje pretjeranog državnog deficita Hrvatske vršeći pritisak na Hrvatsku da smanji deficit i poveća učinkovitost javne potrošnje. U kontekstu tih programa proračunske štednje, europski strukturni fondovi čine velik udio ulaganja Hrvatske u obrazovanje. Hrvatska će dobiti financijsku pomoć EU-a za potporu obrazovnoj reformi u razdoblju 2014. – 2020. od otprilike 450 milijuna EUR iz Europskog socijalnog fonda i 270 milijuna EUR iz Europskog fonda za regionalni razvoj. To se može usporediti s općim rashodima Hrvatske za obrazovanje 2011. koji su iznosili otprilike 2,7 milijardi EUR.

Trogodišnjim pilot-programskim ugovorima usmjerenima na rezultate koji su potpisani s visokim učilištima ostvaren je napredak u smislu učinkovitije potrošnje u visokom obrazovanju. Sporazumima je pokriveno 10 % javnog financiranja do kraja akademske godine 2014./2015. Zajednički odbori sastavljeni od zaposlenika sveučilišta i ministarstva proveli su 2014. prvi krug praćenja ugovora usmjerenih na rezultate. Rezultati praćenja upotrijebit će se kao osnova za procjenu spremnosti svakog visokog učilišta za pokretanje sporazuma o potpunom financiranju u akademskoj godini 2015./2016.

4. Borba protiv nejednakosti

Hrvatska ima najnižu stopu ranog napuštanja školovanja u EU-u (2,7 % 2014. u usporedbi s prosjekom EU-a od 11,1 %) i stoga je ostvarila svoj nacionalni cilj iz strategije Europa 2020. koji iznosi 4 %. Međutim, ovu stopu treba pažljivo tumačiti jer izazovi povezani s uključivosti i kvalitetom osnovnog i srednjeg obrazovanja i dalje utječu na obrazovne rezultate mnogih učenika i kasnije na ishode na tržištu rada. U okviru nedavnog istraživanja utvrđeno je da zbog rane podjele obrazovanja (tj. u dobi od 14/15 godina) na strukovno i opće obrazovanje, neke skupine učenika imaju ograničene mogućnosti za visoko obrazovanje. To uključuje studente podrijetlom iz siromašnih socioekonomskih sredina i muške studente općenito (PL4SD 2014.). Djevojke čine gotovo dvije trećine svih osoba upisanih u opći smjer obrazovanja (*gimnazija*) koji

¹ Izvor: Eurostat, Rashodi opće države prema funkcijskoj bazi podataka (COFOG).

vodi izravno do sveučilišnih smjerova, dok su mladići skloniji pohađanju strukovnih škola koje imaju izravnu vezu sa stručnim smjerovima (PL4SD 2014.).

U OECD-ovu Programu međunarodne procjene učenika (PISA) za 2012., koji se odnosio na petnaestogodišnjake, utvrđeno je da u Hrvatskoj njih 29,9 % nije pokazalo osnovne vještine u testovima iz matematike, dok je prosjek u EU-25 iznosio 22,1 % (OECD 2013.b). U testovima iz čitanja i prirodnih znanosti Hrvatska je imala rezultate slične prosjeku EU-a, iako su utvrđene iznenađujuće razlike između spolova u testovima iz čitanja (loše rezultate imalo je 27,6 % mladića, a tek 9,5 % djevojaka). To je potvrda ranijih nalaza istraživanja PIRLS (Međunarodno istraživanje razvoja čitalačke pismenosti) i TIMSS (Međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja) iz 2011. kojima se pokazalo da su desetogodišnjaci u Hrvatskoj jednako vješti u čitanju i znanosti kao i njihovi vršnjaci u drugim državama članicama EU-a, ali njihove su matematičke vještine mnogo slabije.

Udio kvalificiranih učitelja u školama koje su u socioekonomski povoljnijem položaju (99,2 %) u Hrvatskoj mnogo je viši od udjela kvalificiranih učitelja u školama u nepovoljnu položaju (89,2 %, OECD 2013.a). Samo 9,1 % učitelja osposobljeno je za poučavanje u višekulturnom ili višejezičnom okruženju. To je odraz homogenosti učionica, ali i nedovoljne svijesti o trenutačnim pedagoškim trendovima. Kad je riječ o poučavanju učenika s posebnim obrazovnim potrebama situacija je obrnuta jer je osposobljeno nešto manje od polovine svih učitelja u osnovnim školama u Hrvatskoj (46 %). To je više nego u bilo kojoj drugoj državi EU-a u kojoj je provedeno istraživanje, osim u Poljskoj (56 %).

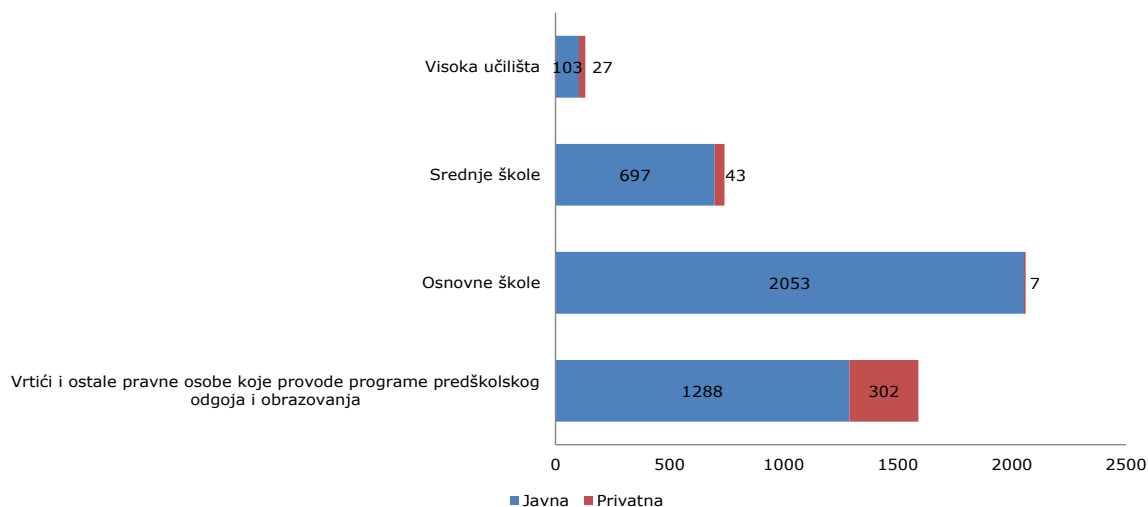
Stopa sudjelovanja u predškolskom odgoju i obrazovanju postupno je rasla tijekom posljednjeg desetljeća, ali i dalje je među najnižima u EU-u (71,4 % u odnosu na prosjek EU-a od 93,1 % u 2013.). Iz analize potpokazatelja vidljivo je da je to posljedica stope neslužbene skrbi koja je u Hrvatskoj viša od prosjeka.² Dodatni je čimbenik nedovoljan broj slobodnih mjesta u vrtićima u gradovima i manjim selima, zbog čega je pristup otežan. Manjak državne skrbi na nekim je mjestima zamijenjen pružanjem privatne skrbi (slika 2.). Zbog strukture upravljanja, vrtići i ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja imaju različite razine tehničkih, financijskih i ljudskih resursa te nije provedena dubinska analiza suvremenosti tih ustanova. S druge strane, Hrvatska je poduzela korake za povećanje i usklađivanje kvalitete predškolskog odgoja i obrazovanja izdavanjem nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Kurikulum, koji je prvi takve vrste u Hrvatskoj, provodit će se od školske godine 2015./2016. (Narodne novine Republike Hrvatske br. 5/2015). Odluka je donesena nakon stupanja na snagu ranijeg zakona u školskoj godini 2014./2015. kojim je utvrđen program obveznog predškolskog odgoja i obrazovanja koje moraju proći sva djeca tijekom godine prije upisa u osnovnu školu (Narodne novine Republike Hrvatske br. 107/2014).

Postupnom reformom strukture i kurikulumu sustava osnovnog obrazovanja, kako je najavljeno u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije, postupno će se preći s postojećeg osmogodišnjeg sustava³ na jedinstveni devetogodišnji sustav. U veljači 2015., stručna radna skupina, potpomognuta velikim brojem stručnjaka, počela je raditi na općoj reformi kurikulumu. Rad na kurikulumima za pojedine predmete trebao bi početi u jesen 2015. Planira se eksperimentalno uvesti novi kurikulum u školskoj godini 2016./2017., dok bi potpuna provedba trebala početi u školskoj godini 2017./2018. Promjenama bi roditelji trebali biti više uključeni u obrazovanje i školski život svoje djece, a bit će uvedena i jasna očekivanja, objektivnije ocjenjivanje i evaluacije te smislenije i učestalije povratne informacije za roditelje o postignućima njihove djece. Učitelji i obrazovno osoblje očekuju da će se reformom ojačati njihova uloga i uvesti viši stupanj stručnosti te da će im se omogućiti veća sloboda i kreativnost u radu.

² Autorovi izračuni na temelju tablica Eurostata o formalnoj skrbi za djecu prema dobnoj skupini i trajanju -% stanovništva svake dobne skupine (oznaka: ilc_caindformal) te o djeci za koju skrbe samo njihovi roditelji prema dobnoj skupini -% stanovništva svake dobne skupine (code: ilc_caparents).

³ Sustav unutar kojeg su ciklusi osnovnog i nižeg srednjeg obrazovanja integrirani u jedan kontinuirani osmogodišnji školski program i obično se odvijaju u jednoj ustanovi.

Slika 2.: Privatno pružanje obrazovanja prema sektorima obrazovanja

Izvor: Hrvatski zavod za statistiku; Agencija za znanost i visoko obrazovanje

5. Osvremenjivanje školskog obrazovanja

Kad je riječ o transversalnim vještinama, kao što su digitalne vještine, znanje stranih jezika, poduzetništvo i ostalo, Hrvatska dostiže prosjek EU-a, ali zaostaje u pogledu digitalizacije nastavne prakse. Manje od 10 % studenata u Hrvatskoj pohađa osnovne škole koje se smatraju školama u kojima se podržava digitalna tehnologija te u školama u Hrvatskoj u prosjeku postoji jedno računalo za 26 učenika, dok je u Sloveniji, primjerice, omjer 10/1. Samouvjerenost učenika u korištenju informacijske i komunikacijske tehnologije na siguran, odgovoran i operativan način malo je ispod prosjeka EU-a, a osobito je niska među učenicima u strukovnim školama (European Schoolnet 2012.). Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja EU-a u kojima obrazovanje o informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (IKT) ne počinje na ISCED (Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja) razini 1. (Europska komisija 2012.).

Prosječan broj stranih jezika koje uče srednjoškolci odgovara prosjeku EU-a koji iznosi 1,5 po učeniku. Udio učenika na ISCED razini 2. koji uče više od 2 jezika također je zadovoljavajući i 2012. je iznosio 51,8 %. Rezultati hrvatskih učenika u dobi od 14 godina u čitanju i slušanju na prvom stranom jeziku (engleski) otprilike odgovaraju prosjeku EU-a, međutim rezultati u pisanju na engleskom jeziku lošiji su od europskog prosjeka. Hrvatski učenici posjeduju znatno lošije znanje drugog stranog jezika od njihovih vršnjaka u EU-u. Samo 5 % učenika u Hrvatskoj postiže zadovoljavajuću razinu u čitanju, u odnosu na 15 % u EU-u (Europska komisija 2011.).

Povratne informacije koje su dali učitelji o svom stručnom usavršavanju i uporabi IKT-a u učionicama bile su općenito pozitivne, iako ima prostora za napredak. Prema Međunarodnom istraživanju OECD-a o poučavanju i učenju (TALIS) iz 2013., 96,8 % učitelja u završnim razredima osnovnih škola prošlo je osposobljavanje u posljednjih godinu dana, u usporedbi s 84,6 % u EU-u (OECD 2014.). Nadalje, 58,2 % učitelja imalo je posebno osposobljavanje iz IKT-a i time se Hrvatska našla na vrhu država EU-a sudionica u istraživanju. Međutim, udio učitelja koji su izjavili da često upotrebljavaju IKT u predavanjima manje je ohrabrujući (23,5 %, u usporedbi s prosjekom EU-a koji iznosi 34 %). S druge strane, udio učitelja koji učenicima dodjeljuju različite zadatke ovisno o njihovim pojedinačnim potrebama nalazi se iznad prosjeka EU-a (51,2 % u usporedbi s 46 %).

Nedavne promjene u pogledu osiguranja kvalitete uključivale su reviziju Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, čime je stvorena osnova za razvoj sustava licenciranja učitelja i razrednika. Tim će se sustavima osigurati da se škole i nadležna tijela javne uprave posvete pružanju redovitog stručnog usavršavanja i oni su važan dio osiguranja kvalitete u školama. Provedba te mjere je u tijeku.

Hrvatska je počela provoditi građansko obrazovanje u školskoj godini 2014./2015. kao horizontalnu interdisciplinarnu temu u osnovnim i srednjim školama te kao eksperimentalni izborni predmet u osmom razredu osnovne škole (14/15-godišnjaci) u 34 škole. Taj je pristup utemeljen na rezultatima eksperimentalne provedbe građanskog obrazovanja u 12 škola tijekom dvije godine i na javnom savjetovanju o nacrtu kurikulumu koje je provedeno 2014. Postupno uvođenje građanskog obrazovanja očekuje se u nadolazećim godinama.

Okvir 1. e-Škole

e-Škole inovativna je inicijativa za sveobuhvatnu digitalizaciju infrastrukture, poučavanja i administracije u hrvatskim školama. Strateška je vizija projekta stvoriti digitalno zrele škole za 21. stoljeće. Ciljevi su projekta sljedeći:

- sve škole potpuno opremiti za IKT,
- osposobiti učitelje kako bi mogli u najvećoj mogućoj mjeri iskoristiti IKT u obrazovanju,
- omogućiti školskom osoblju da se koristi računalima u cilju učinkovitije administracije,
- stvoriti digitalno pismene, kreativne učenike koji kritički razmišljaju i spremni su ispuniti zahtjeve na tržištu rada.

Projekt bi se trebao provoditi od 2014. do 2022. Ukupna vrijednost projekta je 180 milijuna EUR, s tim da 85 % financiranja potječe iz fondova EU-a, a 15 % iz nacionalnih i lokalnih proračuna. Dvostruki cilj projekta koji se sastoji od unapređenja infrastrukture i vještina odražava se u financiranju EU-a koje dijelom potječe iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a dijelom iz Europskoga socijalnog fonda. Projekt će se provoditi u dvije faze: faza pilot projekta traje od travnja 2015. do prosinca 2017., faza glavnog projekta trajat će od 2019. do 2022.

Prvi javni poziv na iskaz interesa objavljen je u prosincu 2014. i na njega se javilo 705 škola. Njih 150 (otprilike 10 % škola u Hrvatskoj) odabrano je za sudjelovanje u trogodišnjoj pilot fazi koja će početi u jesen 2015. Provedba pilot projekta stalno će se nadzirati i provest će se završno ocjenjivanje radi pripreme terena za nesmetanu provedbu glavnog projekta od 2019. do 2022. Glavni očekivani rezultati pilot projekta sljedeći su:

- „sustav digitalne zrelosti” razvijen, isproban i preporučen svim školama,
- transparentni postupci u „školskom oblaku” za koji su provedene i ispitane glavne usluge,
- razvijeni digitalni obrazovni resursi za predmete iz područja znanosti, tehnologije, matematike i inženjeringa (STEM) u odabranim razredima,
- integracija modernih tehnologija, obrazovnih resursa, metoda i alata u poučavanje i učenje u predmetima iz STEM-a u odabranim razredima,
- stvaranje „zajednice prakse”, odnosno mreža učitelja i škola za razmjenu najbolje prakse,
- dovoljna razina digitalnih kompetencija učitelja, ravnatelja, stručnog i administrativnog osoblja,
- dovoljna razina infrastrukture za IKT.

Provedba pilot projekta početak će empirijskim istraživanjem razine digitalne zrelosti na kojoj se trenutačno nalaze škole u Hrvatskoj. Ljestvica koja se upotrebljava za mjerenje digitalne zrelosti sastoji se od četiri razine:

1. osnovna (nulta) – ne postoji vizija i ne planira se IKT u školama,
2. početna – internet se upotrebljava samo u uredima školske uprave, IKT se smatra opremom,
3. e-osnažena – IKT se upotrebljava za administraciju, elementi IKT-a postoje u poučavanju i učenju, kao pomoć nastavnicima, IKT se ne smatra samo opremom,
4. e-sposobna – IKT je ugrađen u viziju škole, u administraciju te u poučavanje i učenje, infrastruktura za IKT dostupna je na svim razinama, aktivno sudjelovanje u trajnom stručnom osposobljavanju u tom području;
5. e-zrela – IKT je potpuno ugrađen u viziju škole, škola je centar zajednice koji iskorištava mogućnosti IKT-a, škola aktivno sudjeluje u projektima međunarodne suradnje uporabom IKT-a.

Krajnji je cilj do 2022. povećati razinu „digitalne zrelosti” u 60 % hrvatskih osnovnih i srednjih škola za barem jednu razinu.

Prednost je ovog velikog pothvata u tome što se prepoznaje činjenica da je infrastruktura (oprema, internet velike brzine, školski oblak, elektroničke aplikacije, digitalni obrazovni sadržaji, digitalni i interaktivni udžbenici) povezana s razvojem digitalnih vještina (isključivanje papira iz školske administracije, uporaba IKT-a za komunikaciju s roditeljima i partnerima, ugrađivanje IKT-a u nastavnu praksu i programe, stjecanje samouvjerenosti u uporabi interneta i IKT-a u učenju). Ovakva velika reforma u potpunosti ovisi o suradnji učitelja i nastavnog osoblja te učenika i roditelja, kao i o spremnosti nacionalnih i lokalnih nadležnih tijela da pruže dovoljnu potporu u prijelaznoj fazi. To će biti ključni odlučujući čimbenik uspjeha ovog ambicioznog projekta.

6. Osvremenjivanje visokoga obrazovanja

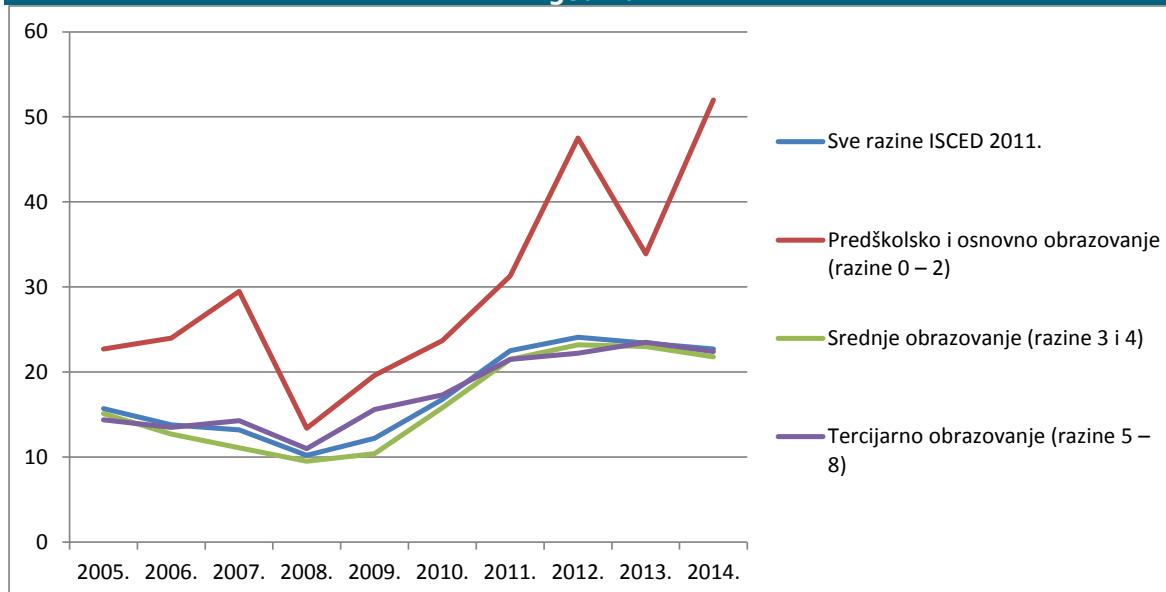
Udio osoba u dobi 30 – 34 godine koje su završile tercijarno obrazovanje znatno se povećao 2014. Hrvatska se popela sa samog kraja, gdje se nalazila 2013. s 25,6 % (treći po redu najlošiji postotak nakon Rumunjske i Italije), na 32,2 %, što je bliže njezinu nacionalnom cilju od 35 % iz strategije Europa 2020., ali još uvijek znatno ispod prosjeka EU-a od 37,9 %. To neobično povećanje postotka osoba koje su završile tercijarno obrazovanje može se objasniti velikim povećanjem broja upisanih u tercijarno obrazovanje krajem devedesetih godina i u prvih nekoliko godina ovog stoljeća (Matković 2009.a). Bez obzira na to, ako se promatra ukupno stanovništvo radne dobi, omjer osoba koje su završile tercijarno obrazovanje i dalje je jedan od najnižih u EU-u (18,5 % u usporedbi s prosjekom EU-a od 26 % i u usporedbi s državama koje ostvaruju najbolje rezultate u EU-u s više od 35 %). Visoke stope odustajanja od studija dio su problema i posebno su visoke u tradicionalno nedovoljno zastupljenim područjima kao što je STEM. Istraživanjem je otkriveno da su visoke stope odustajanja od studija posljedica nedovoljnih sposobnosti pri upisu, ograničene akademske i profesionalne orijentacije te nedovoljnih financijskih sredstava (IRO 2011.).

Ishodi zapošljavanja osoba koje su završile tercijarno obrazovanje u Hrvatskoj predstavljaju problem. Samo 72,2 % osoba koje su nedavno završile tercijarno obrazovanje⁴ pronađe posao u roku od jedne do tri godine od diplomiranja (prosjeak EU-a iznosi 80,5 %), što pridonosi jednoj od najviših stopa nezaposlenosti mladih u EU-u. Vrlo velik udio pšrvostupnika nastavlja studij na diplomskoj razini (više od 75 %), što može biti naznaka nedostatnog priznavanja diploma preddiplomskog studija na tržištu rada. Hrvatska je jedna od samo šest država članica EU-a u kojima tako velik udio osoba nastavlja u programu drugog ciklusa (Europska komisija 2015.). Zbog toga se, prema izvještajima, broj osoba koje su završile tercijarno obrazovanje i rade poslove za koje su prekvalificirane znatno povećao od 2010. do 2013. (Europska komisija 2015.) Diplomom visokog učilišta istovremeno se nije mogla osigurati zaštita mladih ljudi od učinaka krize u Hrvatskoj (slika 3.). Pored niskog gospodarskog rasta i slabe apsorpcije na tržištu rada, u obrazovnom sustavu postoje i strukturni problemi koji pridonose visokoj stopi nezaposlenosti mladih.

Jedan od problema nedostaci su mehanizma za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju. Postojeći sustav reakreditacije studijskih programa djelotvoran je, ali ne premašuje kriterij kvalitete ustanove. Stoga nedostaju pouzdani podaci o kvaliteti poučavanja i ishoda učenja studenata.

Još jedan izazov predstavlja nesklad između znanja i vještina koje studenti stječu za vrijeme studija i onih koje traže poslodavci na tržištu rada. Otprilike 60 % svih upisa na visoka učilišta odnosi se na područje društvenih i humanističkih znanosti, pri čemu studenti ekonomije čine više od 30 % svih upisanih (Agencija za znanost i visoko obrazovanje 2014.). Hrvatska također ima nerazmjerno velik broj visokih učilišta u odnosu na veličinu studentske populacije.

⁴ Osobe u dobi od 20 do 34 godine koje su diplomirale između jedne i tri godine prije referentne godine.

Slika 3.: Stopa nezaposlenosti prema stečenom obrazovanju, osobe u dobi od 25 – 29 godina

Izvor: Eurostat

Nadalje, sudjelovanje u visokom obrazovanju ima snažnu socijalnu dimenziju. Podjelom između sveučilišnih i stručnih diploma studenti se dijele u socioekonomskom smislu, iako ta podjela zapravo počinje i ranije kada učenici izaberu opći ili strukovni smjer srednjeg obrazovanja. Sustavom školarina kažnjavaju se studenti stručno usmjerenih programa jer polovina studira izvanredno i stoga nemaju pravo na državne subvencije za školarine, smještaj i prijevoz. Ti studenti ne samo da su često nižeg socioekonomskog podrijetla, već su i akademski slabiji jer dolaze iz strukovnih škola te rade na pola radnog vremena. Stoga postoji veća vjerojatnost da će plaćati kazne za svaki bod Europskog sustava prikupljanja i prenošenja bodova (ECTS) koji tijekom godina nisu prikupili. To je posebna značajka sustava financiranja hrvatskoga visokog obrazovanja.

Prepoznavši poteškoće s kojima se suočavaju osobe koje su završile tercijarno obrazovanje u trenutku ulaska na tržište rada, hrvatska Vlada od prosinca 2013. u svim veleučilištima i visokim školama provodi pilot program praćenja zapošljavanja diplomanata povezujući podatke o studentima sa sveučilišta s bazom podataka zaposlenih. Ovim će se programom u budućnosti moći:

- usporediti ustanove prema najvećoj uspješnosti u postizanju zapošljivosti diplomanata,
- utvrditi jesu li stečene sposobnosti primjerene za tržište rada,
- utvrditi jesu li poslodavci zadovoljni s vještinama diplomiranih zaposlenika,
- utvrditi kakve plaće mogu očekivati diplomanti.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta naručilo je projekt izrade pregleda učenja temeljenog na radu u svim programima visokog obrazovanja u cilju razvoja politike u tom području i ugradnje tog kriterija u buduće kriterije za osiguranje kvalitete na visokim učilištima. Naposljetku, povećale su se kvote za upis studenata starijih od 25 godina, čime se pridonosi povećanju pristupa visokom obrazovanju. Budućim i tekućim studentima predmeta u područjima STEM-a ponudit će se državne stipendije u cilju poticanja zapošljavanja u tim područjima i stjecanja diploma iz tih područja.

U tijeku je provedba Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Svrha je okvira pokrenuti modernizaciju kurikuluma za visoko obrazovanje te srednje strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO)

usklađivanjem s potrebama na tržištu rada. Dugoročni je cilj smanjiti nesklad vještina usklađivanjem ponuđenih studija sa zanimanjima koja su potrebna u gospodarstvu. Smanjenje nesklada vještina ostvarit će se izradom pregleda sektora i zanimanja te usklađivanjem standarda kvalifikacija i obrazovnih programa s njima. Do kraja lipnja 2015. u tu je svrhu osnovano 6 od 25 sektorskih vijeća. Cijeli projekt koordinira Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala koje je imenovano u lipnju 2014. i koje je počelo razrađivati preporuke o učinkovitom upravljanju za relevantne dionike.

7. Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i promicanje obrazovanja odraslih

Razina sudjelovanja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju na srednjoškolskoj razini među najvišima je u EU (71,1 % u odnosu na prosjek EU-a koji je 2013. iznosio 48,9 %). Međutim, stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile srednje obrazovanje⁵ znatno je ispod prosjeka EU-a (47,3 % 2014. u usporedbi s prosjekom EU-a od 70,8 %) i treći je najniži postotak u Europi nakon Italije i Grčke. Jaz u zapošljavanju između mladih koji su završili srednje obrazovanje i onih koji su završili tercijarno obrazovanje veći je nego u drugim državama EU-a, posebno 1 – 3 godine nakon stjecanja kvalifikacija. Nacionalne studije dosad su pokazale da je stopa zapošljavanja nakon trogodišnjih strukovnih obrazovnih programa bila nešto bolja od stope zapošljavanja nakon četverogodišnjih strukovnih programa u pogledu poslova koji odgovaraju području za koje su se osobe školovale i ishodima učenja. Međutim, manje od polovine polaznika programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja po njegovu završetku uspije dobiti posao u području za koje su se školovali (Matković 2009.b). Stoga je, općenito, prijelaz iz škole na tržište rada težak zbog zastarjelih programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te ograničenih mogućnosti za učenje temeljeno na radu, zbog čega dolazi do neusklađenosti vještina.

Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj obilježeno je slabim upravljanjem. Samo 2,5 % odraslih osoba u Hrvatskoj sudjelovalo je 2014. u obrazovanju i osposobljavanju u usporedbi s prosjekom EU-a od 10,7 %, a taj se postotak još smanjivao u posljednje dvije godine. Poslodavcima su se 2014. uvele veće potpore za osposobljavanje. Poslodavci sada mogu tražiti porezne olakšice u iznosu do 60 % općih troškova obrazovanja odraslih i 25 % troškova posebnog osposobljavanja. Mala i srednja poduzeća imaju do 80 % poreznih olakšica (Hrvatski sabor 2014.a). Međutim, uključio se mali broj poduzeća, dijelom zbog nedovoljne upoznatosti s tom mogućnošću, a dijelom zbog složenosti povezanih administrativnih postupaka (Rinaldi et al. 2012.)

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije donesena je 2014. (Hrvatski sabor 2014.b). U njoj se naglašava važnost boljeg povezivanja obrazovanja i osposobljavanja s tržištem rada te unaprjeđenje ishoda učenja i vještina. Njezina su vodeća načela sljedeća:

- fleksibilni SOO s pomoću modularnih programa,
- odgađanje specijalizacije do viših razreda u cilju povećanja fleksibilnosti buduće radne snage,
- pružanje općeg obrazovanja i ključnih sposobnosti kao osnove za daljnje obrazovanje i cjeloživotno učenje,
- postupno uvođenje učenja temeljenog na radu,
- priprema i provedba modela predviđanja temeljenog na potrebama, planovima i trendovima u sektorima SOO-a na županijskoj, regionalnoj i nacionalnoj razini,
- olakšavanje prelaska sa SOO-a na razini srednje škole na različite oblike visokog obrazovanja kroz dodatne obrazovne programe,

⁵ Osobe u dobi od 20 do 34 godine koje su prekinule školovanje između jedne i tri godine prije referentne godine.

Dodatni je cilj strategije uspostaviti regionalne centre kompetentnosti za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i ponuditi poboljšane programe u ustanovama za strukovno obrazovanje i osposobljavanje na temelju analize potreba kojom se uzimaju u obzir strategije regionalnog razvoja.

Nadalje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta izrađuje Program razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji će biti donesen do kraja 2015. Program će biti prvi korak u postupku sustavne reforme strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u skladu s metodologijom Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Istovremeno se u 54 škole u školskoj godini 2014./2015. nastavljaju provoditi pokusni kurikulumi za SOO. Pokusni kurikulumi temelje se na ishodima učenja i kompetencijama preporučenima u 27 standarda zanimanja i kvalifikacija koje su utvrdila sektorska vijeća. Financiranje SOO-a u Hrvatskoj organizirano je prema tradicionalnom modelu u kojem privatni sektor igra manju ulogu. Zbog toga održivost reforme SOO-a u velikoj mjeri ovisi o financiranju iz Europskog socijalnog fonda i kapacitetima ljudskih resursa u školama. U programskom razdoblju 2014. – 2020. Europski socijalni fond (ESF) poduprijet će razvoj dodatnih nastavnih programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u prioritetnim sektorima (turizam i ugostiteljstvo, strojarstvo i elektrotehnika, informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT), poljoprivreda i zdravstvo), dok će se nacionalni program strukovnoga obrazovanja i osposobljavanja razviti korištenjem nacionalnim sredstvima.

Referentni dokumenti

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (2014.), Broj studenata po područjima od akademske godine 2008/09 do 2012/13, <https://www.azvo.hr/hr/statistike/broj-studenata-po-raznim-kriterijima/44-statistike/559-broj-studenata-po-podrucjima-i-poljima-u-akademskoj-godini-20092010>

Hrvatski sabor (2014.a), Odluka o proglašenju zakona o izmjenama i dopuni zakona o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu, http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_02_14_288.html

Hrvatski sabor (2014.b), Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije, http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html

Europska komisija (2011.), Prva europska anketa o jezičnim sposobnostima, http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/language-survey-final-report_en.pdf

Europska komisija (2012.), Razvoj ključnih sposobnosti u školi u Europi: izazovi i prilike za politiku http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/145en.pdf

Europska komisija (2015.), Europski prostor visokog obrazovanja 2015.: Izvješće o provedbi bolonjskog procesa, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/182EN.pdf

Europska školska mreža (2012.), Istraživanje u školama: Informacijske i komunikacijske tehnologije u obrazovanju — Profil države Hrvatska, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/Croatia%20country%20profile.pdf>

IRO (2011.), Financiranje visokog obrazovanja i socijalna dimenzija u Hrvatskoj: analiza i smjernice politike

Matković T. (2009a), Pregled statističkih pokazatelja participacije, prolaznosti i režima plaćanja studija u Republici Hrvatskoj 1991-2007, *Revija za Socijalnu Politiku*, Svezak 16., Izdanje 2., str.239. – 250., <http://hrcak.srce.hr/39487>

Matković (2009.b) UNDP i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Mladi između obrazovanja i zapošljavanja: isplati li se školovati?

OECD (2013.a) rezultati istraživanja PISA 2012.: Izvršnost kroz jednakost: Omogućiti svakom učeniku priliku za uspjeh (Svezak II.), <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-II.pdf>

OECD (2013.a) rezultati istraživanja PISA 2012.: Što studenti znaju i mogu učiniti. Rezultati studenata iz matematike, učenja i znanosti (Savez I.), <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-I.pdf>

OECD (2014.a) rezultati istraživanja TALIS 2013.: Međunarodni pogled na poučavanje i učenje, Pariz: Izdanje OECD-a

PL4SD (2014), *Peer learning for the Social Dimension*, Socijalna dimenzija u visokom obrazovanju u Hrvatskoj: izvješće

http://www.pl4sd.eu/images/Country_Reviews/CR_Background_Report_Croatia.pdf

Rinaldi, S., Klenha, V., Feiler, L. i Petkova, E. (2012.), Hrvatska — pregled razvoja ljudskih potencijala.

Dobrodošla su sva pitanja i primjedbe u vezi s ovim izvješćem i moguće ih je poslati e-poštom na adresu:
Nadia BONIFACIC
nadia.bonifacic@ec.europa.eu
ili
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

SAŽETAK

Glavni zaključci višenacionalne analize
Glavni zaključci analize po državama

1. Glavni zaključci višenacionalne analize

Ovo prvo izdanje Pregleda obrazovanja i osposobljavanja u razdoblju mandata Jean-Claudea Junckera na čelu Komisije objavljuje se u trenutku u kojem se nanovo snažno očituje potreba Europe za dugoročnim rješenjima za sve dublju društvenu krizu. Obrazovanje je temelj buduće gospodarske vitalnosti Europe. Obrazovanjem se potiču mogućnosti zapošljavanja, produktivnost, inovativnost i poduzetnički duh buduće generacije radnog stanovništva.

Međutim, osposobiti osobe za zapošljavanje tek je dio šireg programa. Obrazovanje ima i jednako važnu ulogu u stvaranju boljeg društva. Obrazovanim osobama manje prijeti opasnost od marginalizacije i socijalne isključenosti. U slučaju učinkovitog obrazovanja naglasak je na uključivosti i radi se o tome da se *svakom* građaninu osigura prilika da razvije talente i postane akterom u zajedničkoj budućnosti. Za izgradnju učinkovitih sustava obrazovanja i osposobljavanja potrebno se usredotočiti na uključenost kao sastavni dio opće potrage za izvrsnošću, kvalitetom i relevantnošću. Ti se ciljevi jasno odražavaju u glavnom cilju strategije Europe za 2020. u području obrazovanja.

No posljednji dostupni podaci ukazuju na zabrinjavajući pad ulaganja u obrazovanje treću godinu za redom čime se ugrožava napredak EU-a prema ostvarenju tih ciljeva. U sljedećim je državama članicama došlo do smanjenja ulaganja najmanje tri godine za redom, Nizozemskoj, Finskoj, Portugalu, Italiji, Španjolskoj, Irskoj i Ujedinjenoj Kraljevini. S demografskog stajališta potonje četiri zemlje pokazale su se najproblematičnijima. U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. pokazuje se da su uzajamno učenje i razvoj politika utemeljenih na dokazima od ključne važnosti u cilju poboljšanja djelotvornosti i učinkovitosti ulaganja.

Uključivost

Obrazovni manjak ili udio mladih koji nisu dosegli minimalne standarde u obrazovanju danas je jedan od najvećih izazova u Europi. Iako bi se obrazovanjem trebalo stvoriti jednake uvjete za sve, socioekonomski kontekst i imigrantsko podrijetlo i dalje bitno određuju mogućnosti i rezultate. Stoga nijedna država članica EU-a nije uspjela sniziti stopu lošeg uspjeha u obrazovanju ispod 15 % među petnaestogodišnjacima niskog socioekonomskog statusa. U Bugarskoj, Cipru, Rumunjskoj, Grčkoj, Slovačkoj i Mađarskoj više od polovine osoba niskog socioekonomskog statusa nije u mogućnosti riješiti prilično osnovne matematičke zadatke.

Prekid školovanja bez stjecanja punog srednjoškolskog obrazovanja još je jedna značajka obrazovnog manjka. Na stopu broja osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (trenutačno 11,1 % u EU-u), kao i na loš uspjeh u stjecanju osnovnih vještina, snažno utječe status roditelja. Osim toga, oko 60 % onih koji rano napuste školovanje kasnije je profesionalno neaktivno ili nezaposleno, čime se pokazuje kako obrazovni manjak ima dugoročne i ozbiljne posljedice.

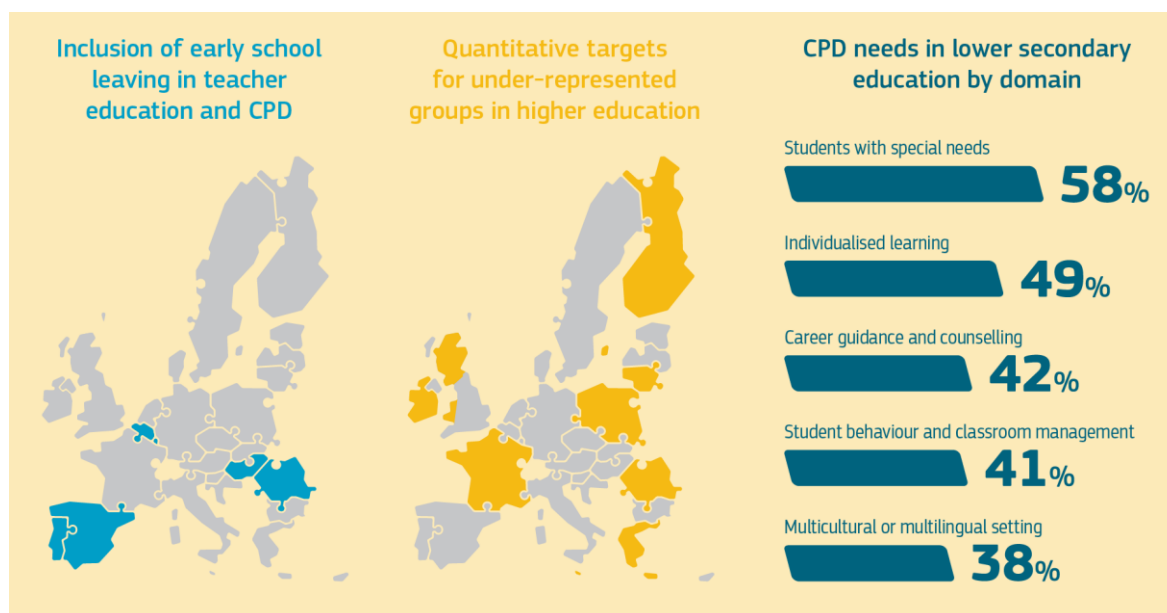
Osiguravanje boljeg pristupa visokom obrazovanju postaje teže zbog nedostatka uključivosti u ranijim godinama školovanja. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u EU-u trenutačno iznosi 37,9 %, ali socijalna dimenzija visokog obrazovanja i dalje je problem. Niz čimbenika utječe na pristup tercijarnoj razini obrazovanja među nedovoljno zastupljenim skupinama, među ostalim, njihov uspjeh i angažman u ranijim fazama obrazovanja. Istodobno, s diversifikacijom studentske populacije sustav visokog obrazovanja morat će se prilagoditi kako bi se spriječilo da studenti koji dolaze iz nepovoljnijeg okruženja odustanu od obrazovanja prije stjecanja diplome.

Snažan primjer toga kako se obrazovanjem mogu stvoriti jednaki uvjeti odnosi se na napredak u ostvarivanju glavnog cilja strategije Europe za 2020. u području obrazovanja studenata koji su rođeni u inozemstvu. U slučaju mladih osoba rođenih u inozemstvu koje su stigle u novu državu boravišta prije početka obveznog obrazovanja stope ranog napuštanja školovanja i stjecanja tercijarnog obrazovanja gotovo su jednake osobama rođenim u zemlji. Međutim, učenici rođeni u inozemstvu koji dolaze tijekom obveznog obrazovanja manje su uspješni i potrebna im je ciljana potpora.

Mnoge odrasle osobe, nakon što nisu uspjele steći dovoljnu razinu znanja, vještina, kompetencija i sposobnosti tijekom početnog obrazovanja, zastanu na radnim mjestima niske

kvalitete na kojima se nude slabe mogućnosti za razvitak karijere ili se ne pruža dovoljna motivacija za dodatno učenje. Svaka četvrta odrasla osoba u Europi zastala je u stupici nedovoljno razvijenih vještina. Tako im se ograničava pristup tržištu rada i istodobno zatvaraju mogućnosti za daljnje obrazovanje ili osposobljavanje.

U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. utvrđuju se tri vrste instrumenata politike kojima bi se moglo pridonijeti poboljšanju uključivosti europskih sustava obrazovanja i osposobljavanja čime se rješava obrazovni manjak. Proces započinje s predškolskim odgojem i obrazovanjem koji pomaže u smanjenju utjecaja socioekonomskog statusa na buduća postignuća u obrazovanju. Važno je uključivanje, a u nekim su slučajevima važne i mjere pozitivne diskriminacije, primjerice tečajevi jezika, ciljani programi potpore siromašnim područjima, kvantitativni ciljevi za skupine u nepovoljnom položaju i smjernice za učenje kod kuće.

Drugo, učitelji imaju važnu ulogu u uključivom obrazovanju. Kako bi ih se osposobilo u području posebnih obrazovnih potreba, rada u višekulturalnom okruženju i individualiziranog učenja, mora im se ponuditi stimulativno i dostupno trajno stručno usavršavanje. U početnom obrazovanju nastavnika potrebno je obuhvatiti pitanja obrazovnog manjka, uključujući loš uspjeh u stjecanju osnovnih vještina i čimbenike rizika povezane s ranim napuštanjem školovanja.

Treće, u sustavu obrazovanja i osposobljavanja treba omogućiti fleksibilnije prijelaze, bilo među razinama obrazovanja, bilo između strukovnog i općeg obrazovanja ili između tržišta rada i obrazovanja odraslih. Učenici u nepovoljnom položaju posebno imaju koristi od propusnih i netradicionalnih putova ulaska u sustav visokog obrazovanja i u sustav obrazovanja koje se pruža kao druga prilika. Kontinuirano učenje ključno je za 66 milijuna odraslih osoba koje su u najboljem slučaju stekle niže srednjoškolsko obrazovanje, ali samo 4,4 % njih sudjeluje u programima obrazovanja odraslih.

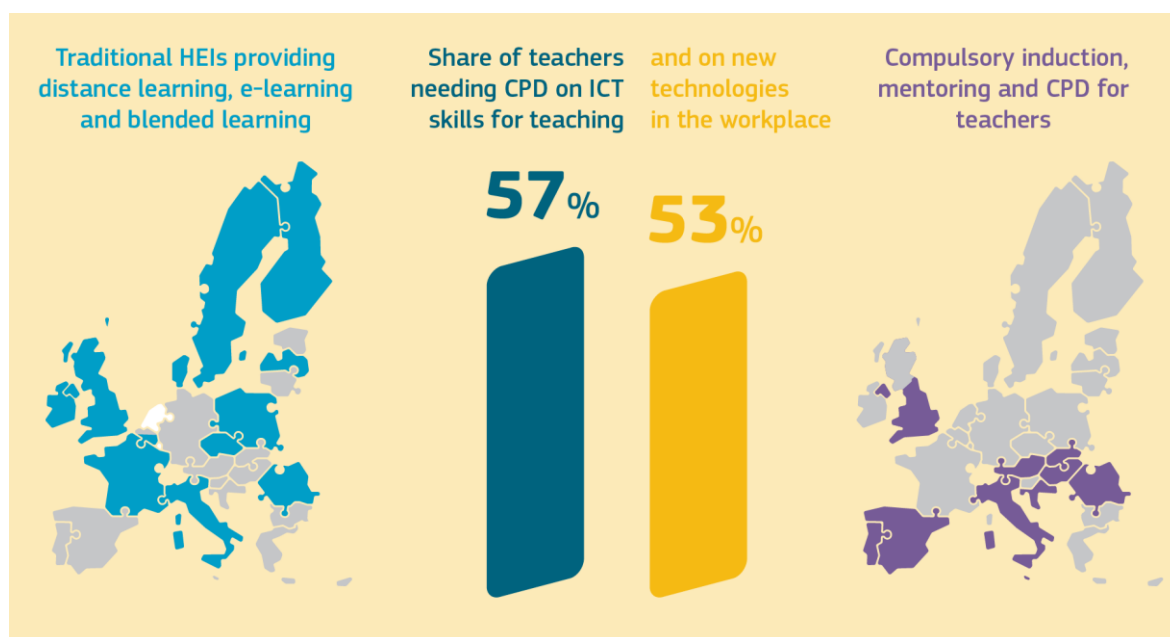
Kvaliteta

Proširenje pristupa obrazovanju i osposobljavanju ključni je aspekt uključenosti. Međutim razvoj učinkovitih, djelotvornih i receptivnih sustava obrazovanja i osposobljavanja znači da treba gledati dalje od razine stjecanja diploma i snažno se usmjeriti na kvalitetu obrazovnih programa. Unatoč sve većem korištenju kvalifikacijskih okvira i naglasku na rezultate učenja u međunarodnim se procjenama i dalje ukazuje na velike razlike u razinama znanja među zemljama.

U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. naglasak je na četiri područja instrumenata politike. Prvo, s kvalitetom treba početi rano. Iako je sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju gotovo potpuno u sve većem broju država članica EU-a, malo se zna o kvaliteti nastave ili o potrebnim interakcijama između djece, osoblja, upravljačkih tijela i roditelja. Mnoge države članice (Belgija – germanofono područje, Bugarska, Češka, Francuska, Italija, Cipar, Poljska, Portugal, Slovačka, Ujedinjena Kraljevina – Wales i Sjeverna Irska) ne pružaju obrazovne smjernice za cijelu fazu predškolskog odgoja i obrazovanja. U predškolskom odgoju i obrazovanju nedostaje koherentna vizija, posebno u pogledu upravljanja i financijskih potreba.

Drugo, usmjerenost na kvalitetu znači rješavanje lošeg uspjeha u stjecanju osnovnih vještina i pomaganje učenicima i studentima da ojačaju kompetencije koje su im potrebne na sve konkurentnijem međunarodnom tržištu rada. U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. navodi se jedan od primjera: znanje stranog jezika i dostupna infrastruktura za podučavanje i učenje jezika.

Zbog sve većeg postotka učenika koji kod kuće govore jezikom koji je drugačiji od jezika na kojem se odvija nastava države članice trebaju razviti nove pristupe podučavanju i učenju jezika iskorištavajući postojeću raznolikost kako bi se povećala svijest i razvile metalingvističke vještine. I dalje 18 % učenika u osnovnoškolskom obrazovanju i 10,3 % učenika u srednjoškolskom obrazovanju ne uči ni jedan strani jezik. Te postotke treba smanjiti, a poboljšati rezultate učenja kako bi se prevladale jezične prepreke u učenju i mobilnosti na radu.

Treće, kvaliteta se može bolje iskoristiti putem inovacija i digitalnih tehnologija. U visokom obrazovanju, na primjer, to utječe na izvođenje nastave, usvajanje boljih metoda ocjenjivanja i nove oblike certificiranja. Masovni otvoreni internetski tečajevi i ostali napredak u području digitalnih tehnologija predstavljaju izazov za ulogu i ustroj institucija visokog obrazovanja. Zauzvrat, analize velikih podataka na temelju iskustava digitalnog učenja mogu se koristiti za jačanje procesa i rezultata te mogu biti od pomoći u borbi protiv visokih stopa odustajanja od studija.

Naposljetku, svi ti naponi za podizanje kvalitete europskih sustava obrazovanja i osposobljavanja uvelike ovise o kompetencijama nastavnika, o postavljanju visokih standarda za njihovo početno obrazovanje, uvođenje u posao i trajno stručno usavršavanje. To je četvrto područje instrumenata politike za poboljšanje kvalitete kako je utvrđeno u Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. Ono se odnosi i na ravnatelje škola, koji trebaju odrediti vrijeme i sredstva za poticanje nastavnika da rade zajedno, uvedu raznolikost u svoju nastavu, poboljšaju individualizirano učenje te da učenicima pruže smjernice tijekom njihova obrazovanja.

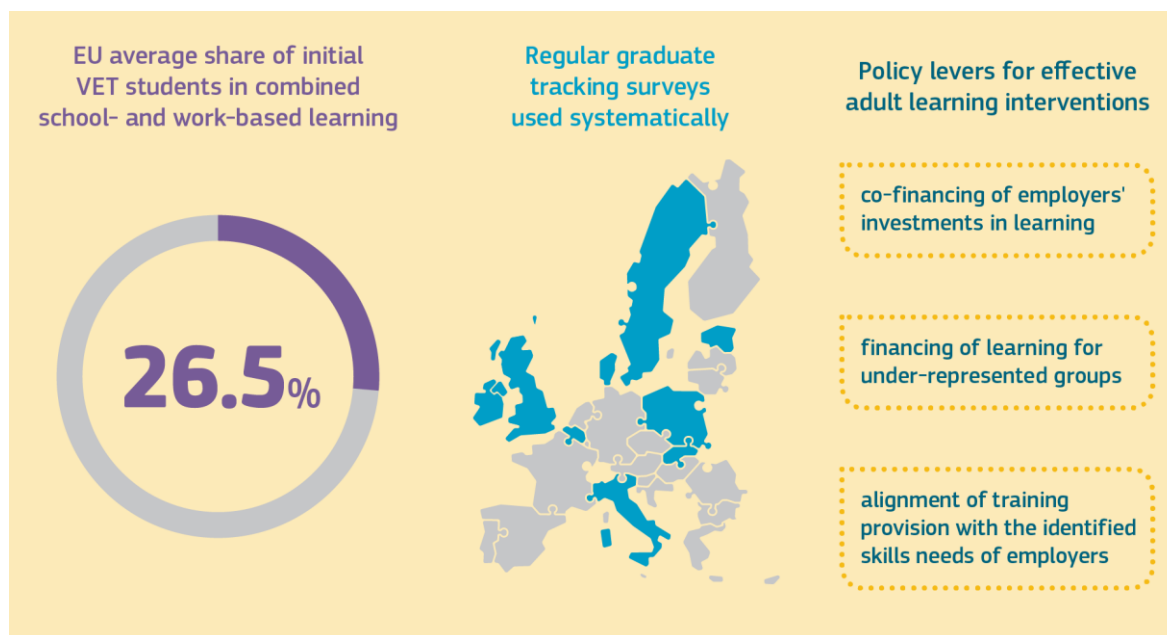
Relevantnost

U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. uvažava se nezaposlenost mladih kao jedan od stalnih izazova Europe i utvrđuju se tri područja instrumenata politike za poboljšanje relevantnosti obrazovanja za tržište rada. Prvo, strukovno obrazovanje i osposobljavanje jača relevantnost za tržišta rada kombiniranjem učenja u školi i na radnom mjestu. Njime se osigurava stalna povratna sprega između zahtjeva poslodavaca te koncepcije i ocjenjivanja obrazovnih programa, profesionalnih standarda i ispitivanja učenika. Naukovanja su najpoznatiji primjer takvog kombiniranog učenja u školi i na radnom mjestu.

Analiza je, međutim, pokazala da se rezultati strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te pristup kvalitetnim programima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja znatno razlikuju među državama članicama. Također, učenje temeljeno na radu nije jednako zastupljeno u sustavima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, unatoč njegovoj važnosti u poboljšanju relevantnosti. U slučaju strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kvaliteta i relevantnost usko su povezane. No u većini država članica postoji znatan prostor za poboljšanje kad je riječ o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te bi bolje iskorištavanje tog potencijala vjerojatno moglo pridonijeti njegovoj privlačnosti.

Drugo, u usporedbi sa strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem osobe s diplomom visokih učilišta imaju bolje izgleda za zapošljavanje (80,5 %) nego mladi sa srednjoškolskom diplomom (70,8 %). No dok se izgledi za zapošljavanje polako poboljšavaju za one sa srednjoškolskim obrazovanjem, stope zaposlenosti za osobe koje su stekle visoko obrazovanje stagniraju. Osim toga, rijetki višenacionalni dostupni podaci daju naznačiti da neusklađenost između vještina i zanimanja i dalje postoji u slučaju osoba koje su stekle visoko obrazovanje. Među diplomiranim je studentima 25 % njih na radnim mjestima za koje se uobičajeno ne smatra da zahtijevaju visokoškolsko obrazovanje. Te činjenice dovode u pitanje relevantnost vještina i kvalifikacija na tržištu rada.

Izazov je za države članice osvijestiti visoka učilišta o potrebama na tržištu rada. No praktična provedba te ideje i dalje je slabo prisutna diljem Europe. Nanovo se uzajamno učenje i razvoj politika utemeljenih na dokazima pokazuju od ključne važnosti. Poboljšanja se mogu postići boljim, sustavnim korištenjem informacija koje stižu s tržišta rada, bilo da se radi o predviđanjima ili o praćenju osoba koje su stekle visoko obrazovanje. Čvršće ugraditi u visoko obrazovanje učenje utemeljeno na radu značilo bi još jedno poboljšanje, kao što je već slučaj u nekim dijelovima Europe.

Naposljetku, vještine i kvalifikacije ne ostaju zauvijek relevantne. U trećem području instrumenata politike prepoznaje se da će doškoloavanje i unapređenje vještina biti potrebni kako bi se osiguralo da vještine radno sposobnog stanovništva ostanu relevantne na dinamičnom tržištu rada. U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja 2015. jasno se pokazuje da će države članice morati ponovno promisliti o intervencijama u području obrazovanja odraslih kako bi se povećalo njihovo sudjelovanje u osposobljavanju nakon početnog obrazovanja. Ono trenutačno iznosi 10,7 % diljem Europe.

2. Glavni zaključci analize po državama

Drugo dio Pregleda obrazovanja i osposobljavanja 2015. sastoji se od dvadeset osam izvješća o pojedinačnim zemljama koja se mogu pronaći na internetu (ec.europa.eu/education/monitor). Izvješća o zemljama imaju sličnu strukturu kao u prvom dijelu. Njima se dopunjava višenacionalna analiza specifičnim podacima i informacijama po državama o mjerama politike i najnovijim reformama.

- AT** Stopa ranog napuštanja školovanja u Austriji niža je od prosjeka EU-a. Sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u zemlji dobro je prilagođen tržištu rada. Taj je čimbenik pridonio tome da Austrija ima jednu od najnižih stopa nezaposlenosti mladih u EU-u. Ipak, za učenike rođene u inozemstvu postoji triput veća vjerojatnost da rano napuste školovanje nego učenici rođeni u zemlji. Uspješnost u obrazovanju i dalje znatno ovisi o socioekonomskom statusu roditelja. Visoko obrazovanje ne prima dovoljno sredstava te nedostaje dosljednog strateškog usmjerenja. Stopa napuštanja visokog obrazovanja i dalje je visoka, a primjećuje se i manjak u broju osoba koje se stekle visoko obrazovanje u područjima matematike te znanstvenim i tehnološkim disciplinama.
- BE** Belgijski obrazovni sustav u prosjeku i dalje dobro funkcionira. Sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju gotovo je potpuno za djecu stariju od tri godine, a u pogledu stope ranog napuštanja školovanja primjećuje se silazni trend. Stopa javnih izdataka za obrazovanje među najvišima je u EU-u, a velike reforme obrazovanja provode se u sve tri jezične zajednice. Postoji, međutim, nejednakost u području visokog obrazovanja koja je povezana sa socioekonomskim statusom i imigrantskim statusom te velikim razlikama u pogledu uspješnosti među školama. Postoje i izražene razlike u svladavanju osnovnih vještina i stopama ranog napuštanja školovanja među zajednicama i regijama. Obrazovno postignuće u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja je slabo. Školama koje su u nepovoljnim okruženjima nedostaju iskusni nastavnici i ravnatelji, a postoje i problemi povezani s kapacitetom i kvalitetom obrazovne infrastrukture. Prijelaz iz školskog u radno okruženje vrlo je težak za mlade koji napuštaju sustav obrazovanja i izobrazbe nakon što su u najboljem slučaju stekli diplomu nižeg srednjeg obrazovanja. Za provedbu reformi trebat će veliki naponi širokog niza dionika.
- BG** Bugarska je nedavno poboljšala svoju učinkovitost u pogledu stjecanja osnovnih vještina i tercijarnog obrazovanja. Međutim, još treba poboljšati sveukupnu kvalitetu i učinkovitost sustava školskog obrazovanja i sposobnost ustanova visokog obrazovanja da odgovore na potrebe tržišta rada. Pristup obrazovanju za djecu u nepovoljnom okruženju, posebno Roma, i dalje je izazov. Kvaliteta je sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Bugarskoj nedostatna, među ostalim, i u pogledu integracije u sustav općeg obrazovanja. Stopa sudjelovanja odraslih u učenju među najnižima je u EU-u.
- CY** Na Cipru se stopa ranog napuštanja školovanja snižava posljednjih godina, a stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja jedna je od najviših u EU-u. Međutim, iza te pojave skriva se nedostatak učinkovitosti u javnoj potrošnji i relativno niska kvaliteta rezultata obrazovanja. Na razini EU-a Cipar se suočava s jednom od najnižih stopa zapošljivosti osoba koje su stekle visoko obrazovanje a koje su nedavno završile obrazovanje i s nezadovoljavajućom razinom uspješnosti u osnovnim vještinama studenta i mladih osoba. U zemlji je zabilježena i jedna od najnižih stopa sudjelovanja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u EU-u, ali nedavnim reformama i novim inicijativama u tom području postupno se širi ponuda strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

- CZ** U Češkoj su ukupni učinci obrazovanja te zapošljivost osoba sa završenom školom i diplomom visokog obrazovanja dobri. Stopa ranog napuštanja školovanja i dalje je niska, a napredak je u stjecanju tercijarnog obrazovanja brz. Nova sveobuhvatna strategija za obrazovanje donesena je 2014. i u njoj se naglašava potreba za smanjenjem nejednakosti, potporom nastavnicima i poboljšanjem upravljanja sustavom obrazovanja i osposobljavanja. Poboljšava se pružanje usluga predškolskog odgoja i obrazovanja. Povećanje sudjelovanja djece koja su u nepovoljnom položaju, posebno Roma, u redovnom obrazovanju i dalje predstavlja izazov. Plaće nastavnika niske su u usporedbi s drugim zemljama, a nastavnički kadar sve je stariji. Osobe koje su stekle diplome putem programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja ne vladaju uvijek vještinama koje su potrebne na tržištu rada. S obzirom na to da sve više mladih ulazi u sustav visokog obrazovanja, bit će potrebne dodatne mjere za osiguravanje kvalitete i relevantnosti za tržište rada.
- DE** Rezultati obrazovanja učenika i studenata, uključujući i onih koji dolaze iz nepovoljnih okruženja, sve su bolji. Njemačka je ostvarila nacionalni cilj iz strategije Europe za 2020. u pogledu ranog napuštanja školovanja, a sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju i dalje raste. Učinkovit sustav dvojnog obrazovanja i osposobljavanja osigurava pružanje vještina potrebnih na tržištu rada. Međutim, postoje i manjci visokokvalificiranih osoba u određenim sektorima i regijama, djelomično zbog negativnih demografskih kretanja. U tom su kontekstu daljnje poboljšanje rezultata obrazovanja i slabljenje veze između postignuća u obrazovanju i socioekonomskog statusa ključni za održavanje gospodarstva usmjerenog na izvoz i razvijene vještine. To podrazumijeva veću i bolju kvalitetu predškolskog odgoja i obrazovanja, povećanje broja i kvalitete cjelodnevnih škola i promicanje pristupa došolovanju za niskokvalificirane radnike. Naposljetku, integriranje velikog broja nedavno pristiglih migranata u obrazovni sustav i priprema prijelaza na tržište rada bit će važni izazovi u budućnosti.
- DK** Danska postiže dobre rezultate u mnogim područjima obrazovanja i osposobljavanja, uključujući rano napuštanje školovanja, stjecanje tercijarnog obrazovanja, sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju, sudjelovanje odraslih u učenju te stopu zaposlenosti osoba koje su stekle visoko obrazovanje. Razina javnih sredstava namijenjenih obrazovanju i dalje je jedna od najviših u EU-u. Glavni su izazovi Danske smanjenje visokog udjela slabih postignuća učenika koji dolaze iz migrantskih obitelji u stjecanju osnovnih vještina te smanjenje stope napuštanja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Reformama koje su 2014. pokrenute u područjima školstva i strukovnog obrazovanja i osposobljavanja pruža se mogućnost za rješavanje tih pitanja.
- EE** Razvijenost osnovnih vještina i stope stjecanja tercijarnog obrazovanja u Estoniji vrlo su visoke. Broj osoba koje su stekle visoko obrazovanje u područjima znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike znatno raste i čini više od četvrtine svih osoba s visokim stupnjem obrazovanja. Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale pokazuje znakove brzog oporavka nakon gospodarske krize. Razine sredstava za obrazovanje i dalje su relativno visoke i prilično stabilne. Međutim, postoje određeni strukturni izazovi koji se odnose na prilagodbu estonskog sustava obrazovanja na znatni demografski pad i buduće zahtjeve tehnološki razvijenog tržišta rada. Privlačnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te osiguravanje programa naukovanja i dalje su problematični. Potrebne su snažnije veze s gospodarstvom. Konačno, problem je razlika u obrazovanju među spolovima, posebno za mlade muškarce.
- EL** U odnosu na prosjek EU-a Grčka ostvaruje bolje rezultate u pogledu ranog napuštanja školovanja, a u pogledu stjecanja tercijarnog obrazovanja. Posljednjih je godina sektor obrazovanja i osposobljavanja podvrgnut režimu stroge fiskalne konsolidacije, a uveden je i niz važnih strukturnih reformi u okviru programa ekonomske prilagodbe. Grčka je počela ulagati velike napore cilju reorganizacije općeg obrazovanja, moderniziranja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te reformiranja sustava upravljanja visokim obrazovanjem i njegove organizacije. U najnovijem zakonodavstvu ukazuje se na namjeru povratka na politiku obrazovanja iz razdoblja prije 2010. Grčki sustav obrazovanja i osposobljavanja zahtijeva daljnju modernizaciju u pogledu učinkovitosti i načina rada, posebno u pogledu pružanja osnovnih vještina i spremnosti za pripremu mladih za prijelaz na tržište rada.

- ES** Španjolska ima jednu od najviših stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u Europi, a upis u programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja također se povećao s posebnim proširenjem *dvojnog modela* osposobljavanja putem rada i pohađanja strukovne škole. Sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju gotovo je potpuno. Unatoč stalnom padu stope ranog napuštanja školovanja u zadnjih šest godina Španjolska i dalje ima najvišu stopu u Europi, a znatne su razlike među regijama. Postoje i velike razlike u uspjehu učenika u stjecanju osnovnih vještina između skupina, škola i regija, a uglavnom su povezane sa socioekonomskim statusom. Zbog nedavne reforme sustava obrazovanja i osposobljavanja očekuje se daljnje smanjenje stope ranog napuštanja školovanja te istodobno poboljšanje razine stjecanja osnovnih vještina učenika koji su zabilježili loš uspjeh. Reforma se provodi na različite načine u autonomnim zajednicama. Zapošljivost osoba koje su stekle diplome visokoškolskih ustanova, posebno u nekim disciplinama, i dalje je velik izazov, kao i znatan udio osoba s visokim obrazovanjem koji obavljaju poslove za koje nije potrebna sveučilišna diploma.
- FI** Finska ima pravičan sustav obrazovanja i osposobljavanja kojim se osiguravaju vrlo dobri rezultati učenja. Stopa je ranog napuštanja školovanja stabilna, a razina stjecanja osnovnih vještina i dalje je visoka unatoč nešto manje povoljnim rezultatima u posljednjim međunarodnim anketama. Pojavljuju se novi izazovi, osobito za učenike i studente iz imigrantskih obitelji i u kontekstu najnovijeg trenda prema kojem škole u gusto naseljenim gradskim područjima bilježe različite rezultate. Iako postoji visoka razina sudjelovanja u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, a pokrenuti su i novi programi naukovanja, ukupan broj mjesta za naukovanje relativno je nizak.
- FR** Gotova sva djeca starija od tri godine sudjeluju u predškolskom odgoju i obrazovanju. Javna ulaganja u obrazovanje i dalje su visoka, a od 2013. pokrenute su ambiciozne reforme u svim sektorima i na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja. Međutim, rezultati su prosječni u usporedbi s drugim zemljama i obrazovne nejednakosti povezane sa socioekonomskim statusom u stalnom su porastu. Unatoč stopi ranog prekidanja školovanja koja je ispod prosjeka EU-a i dalje postoje znatne razlike među regijama. Nadalje, previše mladih, posebno iz imigrantskih obitelji, i dalje napušta obrazovanje u najboljem slučaju s nižom razinom srednjoškolskog obrazovanja, a izgledi na tržištu rada za tu su skupinu znatno niži. Broj se naukovanja povećao na višoj razini strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, ali i dalje se ne nudi dovoljan broj naukovanja za najmanje kvalificirane. Naposljetku, razina pismenosti i vještine računanja odraslih među najnižima je u EU-u za one s nižom razinom kvalifikacija i za starije dobne skupine.
- HR** Glavne su prednosti hrvatskog sustava obrazovanja i osposobljavanja niska stopa ranog napuštanja školovanja i visoka stopa nastavka školovanja nakon strukovne škole. Među pozitivnim je pomacima u zemlji donošenje sveobuhvatne Strategije za obrazovanje, znanost i tehnologiju koja će biti glavni pokretač reforme u nadolazećim godinama. S druge strane, hrvatski sustav obrazovanja i osposobljavanja suočava se s brojnim izazovima, uključujući poboljšanje rezultata obrazovanja u matematičkim i osnovnim i srednjim školama, modernizaciju nastavnih programa početnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u skladu s potrebama tržišta rada te povećanje pristupa visokom obrazovanju i stope završetka visokog školovanja. Stope sudjelovanja u predškolskom odgoju i obrazovanju te obrazovanju odraslih relativno su niske. Hrvatska se suočava sa znatnim strukturnim problemima, opterećenim kapacitetima u predškolskim centrima i sustavom obrazovanja odraslih koji je slabo financiran i slabo uređen.
- HU** Mađarska je donijela nekoliko nacionalnih strategija u razdoblju od 2014. do 2015. kako bi poboljšala kvalitetu sustava obrazovanja i osposobljavanja u pogledu ranog prekidanja školovanja, razvoja javnog obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, visokog obrazovanja i cjeloživotnog učenja. Nadalje, od rujna 2015. predškolski odgoj i obrazovanje obavezni su za svu djecu stariju od tri godine. Sustav obrazovanja i osposobljavanja suočava se s nizom pitanja. Povećava se udio učenika s lošim uspjehom u stjecanju osnovnih vještina, a socioekonomske razlike u uspješnosti i dalje su među najvećima u EU-u. Izazov je povećati sudjelovanje učenika iz nepovoljnih okruženja, posebno Roma, u redovno uključivo obrazovanje te pojačati potporu putem

ciljanog osposobljavanja nastavnika. Strukovne škole nisu privlačne mladima, postoji visoka razina napuštanja školovanja i ne pružaju fleksibilne mogućnosti za razvoj karijere. Mnogi su studenti napustili visoko obrazovanje, a sudjelovanje odraslih u učenju i dalje je vrlo nisko. Izdaci države u području obrazovanja kao udio BDP-a među najnižima su u EU-u.

- IE** Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u Irskoj jedna je od najviših u EU-u. Opada stopa ranog napuštanja školovanja i znatno je ispod prosjeka. Došlo je i do pozitivnih kretanja u stjecanju osnovnih vještina. Istodobno, doškoloavanje i unapređenje vještina predstavljaju izazov za sustav obrazovanja i osposobljavanja. U vrlo teškom fiskalnom kontekstu u kojem se smanjuje javna potrošnja u području obrazovanja provele su se reforme kako bi se uspostavio sustav koji bolje reagira na potrebe tržišta rada i više im odgovara. Pristup skrbi za djecu tijekom punog radnog vremena i dalje je ograničen, a skrb je i skupa.
- IT** Italija je ostvarila napredak u poboljšanju sustava obrazovanja i osposobljavanja u posljednjih nekoliko godina. Provodi se sustav ocjenjivanja škola, došlo je do poboljšanja u stjecanju osnovnih vještina, stopa ranog napuštanja školovanja u silaznoj je putanji, a gotovo sva djeca u dobi od četiri do šest godina sudjeluju u predškolskom odgoju i obrazovanju. Štoviše, zahvaljujući nedavnoj reformi školskog obrazovnog sustava moguće je stvoriti uvjete za daljnje poboljšanje obrazovnih rezultata. Ipak, stopa ranog prekidanja školovanja i dalje je znatno iznad prosjeka EU-a. Razlike su među regijama u stjecanju osnovnih vještina velike. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja među mladima najniža je u EU-u te mnogi studenti i dalje napuštaju tercijarno obrazovanje. Učenje temeljeno na radu nije dovoljno razvijeno i mladima, uključujući i visokokvalificirane, otežan je ulazak na tržište rada. Izdaci države u području obrazovanja i kao udio BDP-a među najnižima je u EU-u, posebno na tercijarnoj razini.
- LT** S niskim stopama ranog napuštanja školovanja i visokim stopama stjecanja tercijarnog obrazovanja Litva postiže dobre rezultate u odnosu na glavni cilj strategije Europe za 2020. u području obrazovanja. Na rezultate obrazovanja učenika mogle bi pozitivno utjecati nedavne mjere politike, kao što su uvođenje obveznog predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu stariju od pet godina, razvoj nacionalnog sustava ocjenjivanja sposobnosti učenika, uvodni tečajevi i snažnija profesionalna podrška nastavnicima. Istodobno, vještine stečene tijekom sekundarnog i tercijarnog obrazovanja često ne odgovaraju potrebama na tržištu rada. Visok je postotak lošeg uspjeha u čitanju i matematici, a sudjelovanje u početnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju relativno je nisko. Samo maleni postotak odraslih sudjeluje u učenju. Konačno, obrazovna radna snaga stari i postoje poteškoće u privlačenju mladih ljudi tom zanimanju.
- LU** Luksemburg je trojezična zemlja i ta se pluralnost jezika itekako prepoznaje u sustavu obrazovanja i osposobljavanja. Luksemburg osigurava znatna sredstva za obrazovni sustav i došlo je do vrlo visokog rasta stope stjecanja tercijarnog obrazovanja. Međutim, socioekonomski status ima značajnu ulogu te utječe na rezultate obrazovanja. Učenici iz imigrantskih obitelji uglavnom postižu znatno lošije rezultate od učenika koji nisu iz imigrantskih obitelji. Jednako tako, iako Luksemburg postiže dobre rezultate u ranom napuštanju školovanja, postotak onih koji rano napuštaju školovanje relativno je visok kod učenika iz imigrantskih obitelji. Uspješnost u osnovnim vještinama, čitanju, matematici i znanosti, i dalje je nešto ispod prosjeka. Luksemburg je i zemlja s drugim najvišim stopama zadržavanja u srednjoškolskom obrazovanju u EU-u. Napredak u predviđenoj reformi školstva bit će od ključne važnosti za daljnja poboljšanja.
- LV** Posljednjih je godina Latvija ostvarila znatan napredak u smanjenju stope ranog napuštanja školovanja, podizanju stope stjecanja tercijarnog obrazovanja i poboljšanju stjecanja osnovnih vještina, čime je ostvarila rezultate iznad prosjeka EU-a u svim tim pokazateljima. Osiguravanje odgovarajućih vještina za tržište rada za radnu snagu glavni je izazov za sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. U sektoru visokog obrazovanja postoje znatne mogućnosti za povećanje inovacijskog potencijala latvijskog gospodarstva. U javnim sredstvima za visoko obrazovanje posebno je nedostajala

usredotočenost na učinkovitost. Međutim, u tom su području u tijeku obećavajuće reforme. Razlika u obrazovanju među spolovima u konačnici je velik izazov jer žene znatno i stalno postižu bolje rezultate od muškaraca u pogledu kvalifikacija i stjecanja osnovnih vještina.

- MT** Malta je posljednjih godina uložila znatna sredstva u sustav obrazovanja i osposobljavanja. Prijelaz iz sustava obrazovanja na tržište rada lakši je nego u većini drugih zemalja EU-a. Međutim, razine vještina radne snage neće se dugoročno poboljšati ako se ne uklone određeni zastoji u sustavu obrazovanja i osposobljavanja. Prvo, unatoč nedavnom napretku stopa ranog napuštanja školovanja i dalje je visoka. Drugo, stjecanje osnovnih vještina loše je u usporedbi s drugim zemljama. Naposljetku, ponuda vještina iz sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja nije još prilagođena potrebama tržišta rada.
- NL** Nizozemska ima visoku stopu stjecanja tercijarnog obrazovanja i ostvarila je dobar napredak u smanjenju broja učenika koji rano napuštaju školovanje, što se djelomično može pripisati provedbi sveobuhvatne strategije protiv ranog napuštanja školovanja. Pokazatelji kao što su udio učenika srednjoškolskog obrazovanja u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, stopa zaposlenosti učenika nakon završene srednje škole i sudjelovanje odraslih u učenju znatno su iznad prosjeka EU-a. Uspješnost je obrazovanja dobra, ali se za razliku od drugih zemalja nije poboljšala u posljednjih nekoliko godina. Poduzimaju se mjere kako bi se posebno poboljšale matematičke vještine u osnovnim, srednjim i strukovnim školama. Među izazovima su i sve stariji obrazovni kadar i manjak kvalificiranih nastavnika, posebno za podučavanje jezika, matematike, prirodnih znanosti te podučavanje učenika s posebnim potrebama.
- PL** Na razini EU-a Poljska ima jedan od najnižih udjela osoba koje rano napuštaju školovanje i učenika s lošim uspjehom u stjecanju osnovnih vještina. Ostvareni su i brz napredak u stjecanju tercijarnog obrazovanja te veće sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju. Zbog sve većih obrazovnih ambicija poljskog stanovništva tamošnji je sustav obrazovanja i osposobljavanja doživio temeljite promjene u pogledu ustroja, organizacije, upravljanja i nastavnog programa. Međutim, i dalje postoji znatan broj izazova u tom području. Među ostalim, riječ je o pitanjima pristupa kvalitetnom predškolskom odgoju i obrazovanju, osobito za djecu mlađu od tri godine, podučavanju transverzalnih vještina, privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te važnosti visokog obrazovanja na tržištu rada. Osim toga, niska razina sudjelovanja odraslih u učenju i slabo razvijene vještine u toj skupini, posebno u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija, i dalje je razlog za zabrinutost u budućnosti.
- PT** Portugal je znatno smanjio stopu ranog napuštanja školovanja, a stjecanje tercijarnog obrazovanja uvelike se poboljšalo. Vlada je nastavila provedbu velikih reformi s ciljem poboljšanja razine osnovnih vještina stanovništva. Upis u sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja je u uzlaznoj putanju, a pokrenut je i prvi niz kraćih tehničkih tečajeva više razine. Visok udio učenika koji ponavljaju godinu i utjecaj socioekonomskog statusa na postignuće u obrazovanju pokazuju u kojoj je mjeri osiguravanje jednakosti u osnovnom obrazovanju i dalje problem, usprkos mnogim novim programima i mjerama uvedenim tijekom proteklog desetljeća. U protekle tri godine došlo je do fluktuacije kad je riječ o stopama upisa u ustanove visokog obrazovanja.
- RO** Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u stalnom je porastu posljednjih nekoliko godina, ali i dalje je druga najniža u EU-u. Rumunjska vlada donijela je strategiju za tercijarno obrazovanje koja ima dva glavna cilja: učiniti visoko obrazovanje relevantnim usklađivanjem s potrebama na tržištu rada te poboljšati dostupnost visokog obrazovanja za skupine u nepovoljnom položaju. U lipnju 2015. donijela je i strategiju za smanjenje ranog napuštanja školovanja. Stopa ranog napuštanja školovanja i dalje je znatno iznad prosjeka EU-a. Ograničeni su dostupnost su predškolskog odgoja i obrazovanja te pristup tom sustavu, osobito u ruralnim područjima i za romsku zajednicu. Sudjelovanje odraslih u učenju i dalje je znatno ispod prosjeka EU-a, a izdaci države u području obrazovanja kao udio BDP-a najniži su u EU-u.

- SE** Švedski sustav obrazovanja i osposobljavanja postiže dobre rezultate u mnogim područjima uključujući predškolski odgoj i obrazovanje, građanski odgoj i obrazovanje i jezične kompetencije u engleskom kao stranom jeziku, stope stjecanja tercijarnog obrazovanja i sudjelovanje odraslih u učenju. Švedska i dalje ulaže znatna sredstva u obrazovanje i osposobljavanje. Međutim, školski rezultati pogoršali su se u pogledu stjecanja osnovnih vještina kao i pravo na jednakost u školama. Činjenica da mlađe dobne skupine postižu lošije rezultate od svojih prethodnika razlog je za zabrinutost jer je visokokvalificirana radna snaga ključan dugoročan čimbenik u održavanju konkurentnosti, životnog standarda i inovacijskih kapaciteta. Prijelaz iz škole u radno okruženje i dalje je težak za mlade ljude koji napuštaju školovanje bez završenog višeg srednjoškolskog obrazovanja. Važan je izazov uključivanje velikog broja novopristiglih učenika imigranata u sustav obrazovanja.
- SI** Slovenija ima drugu najnižu stopu ranog napuštanja školovanja u EU-u, a stjecanje tercijarnog obrazovanja iznad je prosjeka EU-a. Stjecanje osnovnih vještina u prosjeku je zadovoljavajuće, posebno u području matematike i prirodnih znanosti. Udio učenika srednjih škola u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i dalje je iznad prosjeka EU-a. Međutim, visokoškolski sustav obilježavaju nesrazmjerno visok broj studijskih programa, visoka stopa napuštanja školovanja i problemi s lažnim upisima. Osim toga, sustav je slabo financiran i kao posljedica toga nije moguće održati kvalitetu poučavanja i resursa. U srednjoškolskom obrazovanju zbog zaustavljanja demografskih trendova i smanjenja broja učenika škole diljem zemlje funkcioniraju ispod svojih mogućnosti. Konačno, postoje veoma jasne regionalne razlike u nacionalnim ispitivnjima što navodi na zaključak da socioekonomski status ima snažan utjecaj na rezultate obrazovanja.
- SK** U Slovačkoj stopa ranog napuštanja školovanja i dalje je niska, no nedavno povećanje te stope zahtijeva ciljane mjere. Jačaju se kapaciteti za predškolski odgoj i obrazovanje. Novi zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju trebao bi pojačati spremnost osoba s visokim obrazovanjem za tržište rada. Međutim, nejednakosti su i dalje prisutne, a rezultati obrazovanja pogoršali su se tijekom posljednjih godina. Sudjelovanje romske djece u redovitom obrazovanju te kvalitetnom predškolskom odgoju i obrazovanju predstavlja problem. Talentirane mlade ljude slabo privlači nastavničko zanimanje, a problematični su početno obrazovanje nastavnika kao i trajno stručno usavršavanje. Kvaliteta visokog obrazovanja i suradnja s poslodavcima i dalje su izazov, a povećao se udio osoba s diplomom tercijarnog obrazovanja koji obavljaju poslove ispod svoje razine osposobljenosti.
- UK** Sustavi obrazovanja i osposobljavanja u Ujedinjenoj Kraljevini postižu dobre rezultate u mnogim područjima uključujući predškolski odgoj i obrazovanje za djecu u dobi od četiri godine i starije, digitalne kompetencije stečene u školi, angažman nastavnika u trajnom stručnom usavršavanju, stope stjecanja tercijarnog obrazovanja i sudjelovanje odraslih u učenju. U tijeku su velike reforme nastavnih programa osnovne i srednje škole. Pionirski je napredak ostvaren u području uvođenja vještina računalnog programiranja (kodiranje) u nastavne programe osnovnih škola. Glavni su izazovi pristup predškolskom odgoju i obrazovanju za djecu mlađu od četiri godine, pismenost osoba između 18 i 24 godine starosti koje imaju samo niže srednjoškolsko obrazovanje, matematičke vještine među petnaestogodišnjacima i održivo smanjenje stope ranog napuštanja školovanja. U pogledu prijelaza u radno okruženje, iako su stope zaposlenosti osoba s visokim obrazovanjem na svakoj razini obrazovanja u Ujedinjenoj Kraljevini više od prosjeka EU-a, dostupnost visokog strukovnog i tehničkog obrazovanja zaostaje za drugim europskim sustavima.

